

Gin Manastırı

Dr. Hasan BUYRUK

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-6965-52-2

Kitap Adı

Sin Manastırı

Editör

Seçkin EVCİM

ORCID iD: 0000-0003-2082-1247

Yazar

Dr. Hasan BUYRUK

ORCID iD: 0000-0001-5006-0990

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

ARC005000

DOI

10.37609/akya.2428

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Yazar Hakkında

HASAN BUYRUK 1966 yılında Iğdır'ın Tuzluca İlçesi Kamışlı Köyü'nde doğdu. İlk orta ve lise öğrenimini Iğdır'da tamamlayıp, 1985 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde başladığı Sanat Tarihi eğitimi ni 1989 yılında tamamladı. Iğdır Lisesi'nde Sanat Tarihi öğretmenliği yanında, çeşitli devlet kuruluşlarında görev yaptı.

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2000 yılında başladığı Yüksek Lisans (Master) eğitimini 2002 yılında tamamlayarak hazırladığı *Iğdır ve Çevresinde Tarihi-Kültürel Kalıntılar* tezi ile 'Bilim Uzmanı' unvanı aldı. 2008 yılında aynı enstitüde başladığı doktora eğitimini 2011 yılında tamamlayarak, hazırladığı *Sis'i (Kozan) Akdeniz'den Kapadokya'ya Bağlayan Kervan Yolu Kaleleri* tezi ile 'Doktor' unvanı aldı. Ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış makaleleri, sempozyumlarda sunulmuş bildirileri yanında 2006–2021 yılları arasında yayımlanmış 9 adet kitabı bulunmaktadır.

Ordu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapan Buyruk, 2013 yılında Yrd. Doç., 2017 yılında Doçent, 2022 yılında da Profesör unvanı almıştır. Hasan Buyruk, evli ve bir çocuk babasıdır.

Önsöz

Günümüzde büyük oranda ayakta olan Sin Manastırı, Erken Hıristiyanlık ve Ortaçağ'da yörede inşa edilen Manastır, kilise ve şapel gibi yapılar grubu içerisinde belki de en şanslı olanıdır. Manastır, bu durumunu gözlerden irak, kuytu, ulaşılmaması oldukça güç ve bulunduğu kayalık alana uyum sağlamasına borçludur. Buna rağmen insanların bu tür eserlere olan yakıcı ve yıkıcı yaklaşımından nasibini almıştır. Zaman zaman Kozan'a yaptığım ziyaretlerden, 2017 yılında böyle bir yapının varlığını haber aldığımında oldukça heyecanlanmışım. Tez zamanda ziyaret etme isteğim, yapının Kozan merkeze uzak oluşu (40 km), ulaşılmaması güç bir konumda bulunması, mevsimsel etkenler (sıcak-yağmur-kar) ve zaman planlaması gibi nedenlerden dolayı amacına ulaşamadı.

Manastıra ilk ziyaretimi 2018 yılının baharında gerçekleştirdim. Oldukça meşakkatli bir yolculuktan sonra ulaştığımız manastırda detaylı çalışma imkânı bulamadık. Zira böyle bir çalışma için gerekli teknik ekip ve donanımdan yoksunduk. Yapı içerisinde kısmen yıkılmalar ve tahribatlar olduğundan 1. kat ve yukarısına çıkma olanağı bulamadık. Bu ziyaretimde iç tarafta kat aralarını oluşturan ahşap bölme ve hatılların yakıldığını, şapelin apsis kısmının tahrip edildiğini üzümlere tespit ettik. Eldeki malzemelerle mümkün olduğunca ölçü ve notlar alıp, fotoğraflama yaptıktan ve havanın kararmaya başlamasıyla bu mağara kompleksinden ayrılmak zorunda kaldık.

Manastıra ikinci ziyaretimizi aynı yılın sonbaharında gerçekleştirdik. Bu kez daha erken, donanımlı ve tedbirli gittik. Zira ilk ziyaretimizde emtia azlığından açlık ve susuzluk sorunu yaşamıştık. Yine zor da olsa üst katlara ulaşmak için bir merdiveni manastıra indirmeyi başardık. Fakat şanssızlık yakamızı bırakmadı. Çünkü zemin katın tonoz örtüsünde açılan bir açıklıktan 1. kata çıkmamızı sağlayacak olan merdiven kısa gelmişti. Merdiven ayaklarının taşlarla desteklenmesi denemesi tehlike arz edince, yukarı katlara çıkma denemesi sonlandırılarak önceki ziyaretten eksik kalan çalışmalar tamamlanarak ziyaret sonlandırılmıştır.

Manastırın varlığı ile ilgili olarak daha önce birlikte çalışmış olduğum Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki arkadaşlarım bilgilendirildikten sonra, manastırın bilimsel anlamda tanıtılması gündeme geldi. Ancak hem makale hem de kitap formatında başta çizimler olmak üzere bilgi, birikim, materyal ve yeterli veri yeterliliğinden böyle bir çalışma mümkün olmadı. Tüm bunlar ile beraber böyle bir

yapının varlığının ortaya konması, tanınmasının sağlanması ve bölgede bilimsel çalışma yapan veya yapabilecek araştırmacılara kaynak oluşturması maksadıyla manastır, 2019 yılında yayımlanan “Adana Kalelerindeki Dini Yapılar” isimli kitabımda “Adana ve Yöresindeki Manastırlara Genel Bir Bakış” başlığı altında, yöresel tanımıyla “Velicanlar Manastırı” ismi ile “*Bu yapı üzerinde detaylı bir bilimsel çalışma yapılmamıştır. Metin kısmında anlatılanlar, gözlem ve ön değerlendirme olarak verilmiştir. Yapının dönem, inşaa ve kullanım amacıyla ilgili net bilgiler, ancak gerekli çalışmalardan sonra verilebilecektir.*” dipnotuyla tanıtılmıştır.

2019 yılından günümüze kadar geçen süre zarfında manastır ile ilgili olarak herhangi bir bilimsel çalışmanın yapılmadığı ulaşılabilen kaynaklar üzerinden anlaşılmaktadır. Geçen bu süre zarfında yöre ve manastır ile ilgili ulaşılabilen bilgi ve kaynaklar taranarak yayın için bir hazırlık yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda önceki çalışmaların devamı olarak Kozan Belediye Başkanı Sayın Kazım ÖZGAN ile temasa geçilerek, teknik ekip, ekipman ve ulaşım desteği sağlanmıştır. Bu çalışmalar kapsamında 2021 yılının yazında Kozan Belediyesi, İmar ve Şehircilik Şube Müdürü Sayın Yaşar GÖK başkanlığında teknik bir ekip, manastır üzerinde incelemeler yaparak, plan ve röleve çizimlerini yapmaya çalışmışlardır. Yapılan bu çalışmalar üzerinde değerlendirmeler yapıldıktan sonra görülen aksamaları yerinde görüp, tartışmak üzere, Yaşar Bey ve ekibi ile 2021 yılının kış mevsiminde manastır tekrar ziyaret edilmiştir (Bu ziyaret sırasında herhangi bir aksiliğe sebebiyet vermemek adına açılabilir merdiven götürülmüştür). Bu çalışma ile tespit edilen eksiklikler hazırlanan çizimler üzerine işlenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Tanım kısmında da anlatıldığı üzere mağara kompleksinde yani manastırda ölçü alma, biraz daha dar tanımı ile hatasız ölçü alma, oldukça güç bir çalışmadır. Çizilen röleve eksizlerinin temize çekilmesi ayrı bir çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Mimarlık eğitiminde öğrenilen çizim tekniğinin sanat tarihi çizim tekniği ile farklı oluşu Yaşar Bey’in işinin ne kadar zor olduğunun bir göstergesi sayılmalıdır. Can güvenliği nedeniyle manastırın 3. bölümüne ulaşılamaması, ağır maliyetinden dolayı Fotogrametrik ve detaylı röleve yapılamaması, zemin katın temizliğinin mümkün olmaması, manastırın konumundan ve kayalık yapıdan dolayı iskele kurulamaması vs. nedenler bu çalışmada aksayan yönler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma işe böyle bir maceranın sunucunda ortaya çıkmıştır.

Bu kitabın elinize ulaşmasında emeği geçenlerden; plan ve röleve çizimlerini yapan Kozan Belediyesi, İmar ve Şehircilik Şube Müdürü Sayın Yaşar GÖK'e, Kozan Belediyesi şube müdürlerine, Güvercinlik Mağarası fotoğraflarını temin eden Sayın Fatih ATEŞ'e, Danışman, Burak KAMALI'ya, Otağ TV sahibi Sayın Levent AÇIKGÖZ'e, Otağ TV kameramanı Mahmut SÖĞÜT, Tarihçi Abdurrahman KÜTÜK'e, Manastırı haber veren Süleyman SÜREK Murat YÜKSEL bölüm başkanımız Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN'a, Prof. Dr. Şerife TALİ'ye, Dr. Öğr. Üyesi Seçkin EVCİM'e son okumayla düzeltileri yapan Arş. Gör. Gülferi AKIN ERTEK'e, Haçların çizimlerini yapan MA Kübra KÖSE'ye, Kozan'daki çalışmalarımızda bizi misafir eden Güler DEMİRER'e, Alper DEMİRER, eşi Meral ve Oğlu M. Kemal DEMİRER'e; yoğun çalışma ve yolculuklarıma eşlik eden eşim Dr. Emine Anıl BUYRUK ve arazi çalışmalarımnda beni arayarak moral veren oğlum Ata BUYRUK'a, son olarak da bu eserin sizlere basımını sağlayan Akademisyen Yayınevine teşekkür etmek istiyorum.

Prof. Dr. Hasan BUYRUK
ORDU 2022

İçindekiler

Yazar Hakkında.....	iii
Önsöz.....	v
GİRİŞ	1
Coğrafi Konum.....	5
I. SİN MANASTIRI	5
Sin Manastırı Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	15
Tanımı.....	15
Malzeme-Teknik.....	61
Süsleme.....	63
II. ORTAÇAĞ’ DA KOZAN VE YÖRESİ	69
III. MANASTIRLAR ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	83
Manastır Hareketinin Oluşumu.....	84
IV. ERKEN DÖNEM MANASTIR ÖRNEKLERİ (BİZANS, GÜRCÜ, ERMENİ, SURYANİ)	91
Erken Bizans Dönemi Manastırları.....	91
V. KİLİKYA BÖLGESİ’NDE MİTHRA KÜLTÜ, HİRİSTİYANLIĞIN YAYILMASI VE MANASTIR TASARIMLARI	103
Mithra Kültü.....	103
Hıristiyanlığın Ortaya Çıkışı ve Yayılması.....	106
Manastır Tasarımları.....	117
KARŞILAŞTIRMA, TARİHLEME, DÖNEM ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME	129
SONUÇ	151
KAYNAKLAR	155

KAYNAKLAR

- Abül-Farac 1999 Abül-Farac, G., Abül-Farac Tarihi, Cilt 1, (Çev. Ömer Rıza Doğrul), TTK Yayınları, İstanbul.
- Acara 1997 Acara, M. Bizans Maden sanatında Dini Törenler Sırasında Kullanılan (Litrujik) Eserler, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Adana Valiliği 2003 Adana Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2002 Adana Çevre Durum Raporu, Ulusoy Ofset, Adana.
- Akşit 2007 Akşit, İ., Ancient Civilizations and Treasures of Turkey, Akşit Yayıncılık, İstanbul.
- Akyürek 1996 Akyürek, E., Sanatın Ortaçağı Türk, Bizans ve Batı Sanatı Üzerine Yazılar, Kabalcı Yayınevi İstanbul.
- Alptekin 1989 Alptekin, C., Türkiye Selçuklular, Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, Cilt 8, Çağ Yayınları, İstanbul.
- Altan 2018 Altan, E., Antakya Haçlı Prinkepşliğı Tarihi Kuruluş Devri (1098-1112), TTK Yayınları, Ankara.
- Anonim 1995 Anonim, Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1995.
- Arseven 1989 Arseven, C. E., Eski İstanbul, Çelik Gülersoy Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Artun ve Koz 2000 Artun, E. ve Koz, M. S., Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprübaşı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Asgari 1983 Asgari, N., "Yunan Çağlarında Anadolu Sanatı", Anadolu Medeniyetleri II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Atalay 1965 Atalay, M. H., Adım Adım Çukurova, Kemal Matbaası, Adana 1965.
- Atiya 2005 Atiya, A. S., Doğu Hıristiyanlığı Tarihi, (Çev. N. Hiçyılmaz), Doz Yayınları, İstanbul.
- Ayan 2007 Ayan, E., "Ermeni-Haçlı İşbirlikleri", Ermeni Araştırmaları, Sayı 26, 49-71.
- Ayçiçek 2018 Ayçiçek, A., "Kilikya Ermeni Baronluğunun Ortaçağ Anadolu Tarihindeki Yeri Üzerine", Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dergisi, Sayı 1, 1-9.
- Ayönü 2018 Ayönü, Y., Selçuklular ve Bizans, TTK Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Baydur 1999 Baydur, N., İmparator Iulianus, Arkeoloji ve Sanat Yay., İstanbul.
- Bayram 2005 Bayram, F., Artvin'deki Gürcü Manastırlarının Mimarisi, Ege Yayınları. İstanbul.
- Bayram 2014 Bayram, F., "Doğunun Unutulmuş Bir Manastırı: Vaşlobi", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 18, 21-30.
- Bilici 2010 Bilici, Z. K., Arazi Çalışmaları II Antakya Saint Pierre Kilisesi Bazı Tespitler, Ankara.

- Brown 2000 Brown, P., Geç Antik Çağ'da Roma ve Bizans Dünyası, (Çev. Turhan Kaçar), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Burges 1990 Burges, W. D., The Isaurians in the Fifth Century, University of Wisconsin.
- Butler 1911 Butler, E. C., "Monasticism", The New Encyclopedia Britannica, Cilt XVIII, New York, 687-688.
- Buyruk 2018 Buyruk, H., Kilikya Ermenileri 2 Kale 2 Sülale, Akademisyen Kitabevi, Ankara.
- Buyruk 2019 Buyruk, H., Adana Kalelerindeki Dini Yapılar, Akademisyen Kitabevi, Ankara.
- Büchner 1971 Büchner, V. F., "Sis", İslam Ansiklopedisi, VIII, MEB Yayınları, İstanbul, 709.
- Cahen 2008 Cahen, C., Osmanlılardan Önce Anadolu, (Çev. Erol Üyepazarıcı), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Canard 1971 Canard, M., "Cilicia", İslam Ansiklopedisi, I, MEB Yayınları, İstanbul, 35-37.
- Cumont 1956a Cumont, F., Meysterics of Mithra (Çev. Thomas J. McCormack), New York.
- Cumont 1956b Cumont, F., The Oriental Religions in Roman Paganism, New York.
- Çambel vd. 2007 Çambel, H. – Günay R. – Sabuncu Toydemir, A., Kumkale Toros Eteklerinde Bir Haçlı Kalesi, Ege Yayınları, İstanbul.
- Çamurdan 1973 Çamurdan, A. C., Kozan 'ı Tanıyalım, Önder Matbaası, Ankara.
- Dagron 1978 Dagron, G., Vie et miracles de Sainte Thècle, Bruxelles.
- Dagron et Feissel 2000 Dagron, G. et Feissel, D., Inscriptions de Cilicie, Paris 1987.
- Darkot 1979 Darkot, B., "Sis", İslam Ansiklopedisi, X, MEB Yayınları, İstanbul, 710.
- Delehay 1949 Delehay, H., "Byzantine Monasticism", Byzantium an Introduction to East Roman Civilization, Oxford at The Clarendon Press, 136-165.
- Doğan 2003 Doğan, S., "Orta Çağ Manastır Sistemi: Doğu ve Batı Manastırları", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, 73-89.
- Durak 2014 Durak, N., "Moğol Gazabından Tanrının Kudretine Gürcü ve Ermeniler (1220-1241)", Tarihte Türkler ve Ermeniler, Cilt III, TTK. Yayınları, Ankara, 37-50.
- Durukan vd. 2016 Durukan, M. – Tepebaş, U. – Yılmaz, M., "Karasis Kalesi Hakkında Bir Yorum", Vir doctus Anaticus, Philia, 308-329.
- Edmonds 2002 Edmonds, A. G., Anatolia and its Biblical Visionaries, İstanbul.
- Edwards 1987 Edwards, R. W., The Fortifications of Armenian Clicia, Washington.
- Ege 2015 Ege, İ., "Saint Pierre (Kilisesi) Mağarası (Antakya/Hatay)" Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 3, Sayı 16, 165-188.
- Elton 2002 Elton, H., "Alahan and Zeno", AS LII, 153-157.

- Emir 2016 Emir, O., "Trabzon'da Önemli Bir Kült Merkezi: Boztepe Nam-ı Diğer Mithra/Mithrion Dağı", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Sayı 21, 27-50.
- Ener 1961 Ener, K., *Tarih Boyunca Adana Ovasına Bir Bakış*, Berksoy Matbaası, İstanbul.
- Ener 1979 Ener, K. *Ramazanoğulları Türkmen Beyliği Tarihi*, MEB Yayınları, İstanbul.
- Eriş Kızgın 2017 Eriş Kızgın, E., *Yedikilise Manastırı (Varagavank) Mimarisi ve Plastik Süslemeleri*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Ersan 1995 Ersan, M., *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Ersan 2007 Ersan, Mehmet *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, TTK. Yayınları, Ankara.
- Fedden and Thomson 1957 Fedden, R. and Thomson, J., *Crusader Castles*, Londra.
- Frleey ve Çakmak 2005 Frleey, J. ve Çakmak, A. S., *İstanbul'un Bizans Anıtları*, (Çev. F. Gülrü Tamlan), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Gough 1952 Gough, M., "Anazarbus". *Anatolien Studies*, Sayı 2, 85-150.
- Gough 1962 Gough, M., "The Church of the Evangelists at Alahan: A Preliminary Report", *Anatolien Studies*, Sayı 12, 173-184.
- Gough 1968 Gough, M., "Alahan Monastery: A Masterpiece of Early Christian Architecture", *New York: The Metropolitan Museum of Art Bulletin New Series*, Cilt 26, Sayı 10, 455-464.
- Gough 1985 Gough, M. (Ed.): *Alahan. An Early Christian Monastery in Southern Turkey, based on the Work of Michael Gough*, Toronto.
- Gökhan 2014 Gökhan, İ., "Türkiye Selçukluları İle Kilikya Ermenileri Arasındaki İlişkiler", *Tarihte Türkler ve Ermeniler*, Cilt III, TTK. Yayınları, Ankara, 1-36.
- Grant 2000 Grant, M., *Roma'dan Bizans'a*, Homer Yayınları, (Çev. Z. İlgelen) İstanbul.
- Grigoryan 2017 Grigoryan, S., "The Location of Drazark, Burial Place of The Kings And Queens of Armenia And of The "Blessed Rubenians"", *Handes Amsorya, Zeitschrift fuer Armenische Philologie*. CXXXI, Janer-Dezember, Vol. 1-12, 61-84.
- Günaltay 1946 Günaltay, M. Ş., *Yakın Şark II. Anadolu*, TTK. Yayınları, Ankara.
- Gündoğdu 1986 Gündoğdu, H., *Dulkadirli Beyliği Mimarisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, Ankara.
- Güren 2010 Güren, S., *Küçükasya'da Mithras Kültü*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Güzel Erdoğan 2012 Güzel Erdoğan, E., "Bizans Manastırlarının Tarihi Gelişimine Genel Bir Bakış ve Konstantinopolis Örneği", *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 433-441.
- Hançer 2007 Hançer, E., "12. ve 13. Yüzyıllarda Kilikya Minyatür Okulu ve Çevre Kültürlerle İlişkileri" *Uluslararası Sevgi Gönül Bizans Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul, 28-35.
- Hayton 2015 Hayton, K., *Doğu Ülkeleri Tarihinin Altın Çağı*, (Çev. Altay Tayfun Özcan), İstanbul.
- Hellenkemper und Hild 1986 Hellenkemper H. und Hild, F., *Neue Forschungen in Kilikien*, Wien.
- Hild und Hellenkemper 1990 Hild, F. und Hellenkemper, H., *Klikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini*, Band 5, Verlag der Österreichischen akademie der Wissenschaften, Wien.
- Hill 1996 Hill, S., *Early Byzantine and otoman Monographs Vol. 1, Variorum*.
- Honigmann 1971 Honigmann, G., "Misis", *İslam Ansiklopedisi*, VIII, MEB. Yayınları, İstanbul, 364-373.
- Hugh and Jones 2007 Hugh, A. and Jones, M., *The Cities of the East Roman Province*, Oxford.
- İvgin 1989 İvgin, H., "Eshab-ı Kehf Mağarası İle İlgili Gerçekler", 2. Mersin Milli Kültür ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri, Mersin.
- İznic 1999 İznic, E., *Anadolu'da Mithra Kültü*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- İznic 2005 İznic, E., "Magi, Magus ya da Magician: Rahipten Büyücüye", *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, 201-217.
- Kadiroğlu ve İşler 2010 Kadiroğlu, M. ve İşler, B., *Gürcü Sanatının Ortaçağı, Bilgin Kültür Yayınları*, Ankara.
- Kalloschyan 2014 Kalloschyan, K., "Kilikya Ermeni Krallığının Doğuşu ve Çöküşü", *Yeni Türkiye*, Yıl 20, Sayı 60, Eylül-Aralık, Ankara, 223-229.
- Karaca 2004 Karaca, Y., *Doğu Anadolu Bölgesi Hıristiyan Dini Mimarisinde Jamatun Yapıları*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Van.
- Kaya Zenbilci 2017 Kaya Zenbilci, İ., *Orta Bizans Dönemi Konstantinopolis Manastır Atölyeleri ve Resimli El Yazmaları Üretimi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Keshishian vd. 2018 Keshishian, V. – Löker, K. – Polatel M. (Edt.), *Ermeni Kültür Varlıklarıyla Adana*, Hırant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Koch 2007 Koch, G., *Erken Hıristiyan Sanatı* (Çev. Ayşe Aydın) *Arkeoloji ve Sanat yayınları*, İstanbul.
- Koçyiğit 2018 Koçyiğit, O., "Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi Bizans Dönemi Maden Haçları", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 35, Sayı 2, 110-121.

- Korkut 2019 Korkut, T., "Turabdin Bölgesi Hristiyan Dini Mimarisinde Midyat (2017 Yılı Arkeolojik Yüzev Araştırması)", Atlas International Refereed Journal On Social Sciences, Vol. 5/19, 323-349.
- Kos 2008 Kos, K., Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Mimarisi'nin Doğu Kökeni, (Çev. Naciye Güngörmüş), Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Köse 2021 Köse, K., Trabzon Maçka'daki Vazelon (St. Jhon) Manastırı, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ordu.
- Kurt 2002 Kurt, Y., "Ramazanoğulları Beyliği", Yeni Türkiye Yayınları, Cilt VI, 816-823.
- Küçük 2019 Küçük, M. A., "Türkiye'nin Turistik Dini Mekânlarına Bir Örnek: "Süryani Dini Merkezleri", Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 33, 477-520.
- Kürkçiyân 2008 Kürkçiyân, V., "Kozan'ın Fethi ve Son Kral Leon'un Hikâyesi", (Çev. Y. Necat Yaycıoğlu), Kozan Sevdası, Sayı 5, 24-27.
- Landsberger 1948 Landsberger, B., Sam'al Karatepe Harabelerinin Keşfi ile İlgili Araştırmalar 1. Kısım, TTK. Yayınları, Ankara.
- Launey 1950 Launey, M., Recherches Sur Les Armees Helenistiques, Paris.
- Mango 2008 Mango, C., Bizans Yeni Roma İmparatorluğu, (Çev. Gül Çağalı Güven), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Martin 1987 Martin, L. H., Hellenistic Religions, Oxford.
- Mastrocinque 2008 Mastrocinque, A., "Nouvelles Rec-herches sur les mysteres de Mithra", Paru dans Annuaire de l'École pratique des ha-utes études (EPHE), section des sciences religieuses 115, 2006-2007, 187-197.
- Merçil 2002 Merçil, E., "Türkiye Selçukluları", Türkler Ansiklopedisi, Cilt VI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 516.
- Mitchell 2016 Mitchell, S., Geç Roma İmparatorluğu Tarihi M.S. 294-641, (Çev. Turhan Kaçar), TTK Yayınları, Ankara.
- Molin 2001 Molin, K., Unknown Crusader Castles, London.
- Müller – Wiener 2007 Müller – Wiener, W., İstanbul'un Tarihi Topoğrafyası, (Çev. Ülker Sayın), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Ostrogorsky 2006 Ostrogorsky, G., Bizans Devleti Tarihi, (Çev. Fikret Işıltan), TTK. Yayınları, Ankara.
- Özkan 2016 Özkan, H., Bizans Mimarisi Ders Notları, Erzurum.
- Öztuna 1969 Öztuna, Y., Türk Tarihinden Yapraklar, MEB. Yayınları, 1000 Temel Eser 11, İstanbul.
- Öztürk 2021 Öztürk, Ş., "Van-Akdamar Manastırı Koruma ve Onarımına Bir Bakış", Online Journal of Art and Design, Vol. 9/ 4, 235-268.
- Özyıldırım ve Ünalán 2011 Özyıldırım, M. ve Ünalán, S., "Isauria Dağlarında Hıristiyan Manastırcılığının Bir Örneği: Olba Manastırı, Seleucia ad Calycadnum", Olba Kazısı Yayınları, Sayı I, 147-166.

- Özyıldırım ve Ünalın 2019 Özyıldırım, M. ve Ünalın, Y., "İmparator Zeno Dönemi'nde Cilicia ve Isauria'da Kilise İnşa Faaliyetleri", MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı 20, 264-279.
- Özyıldırım ve Yeğın 2019 Özyıldırım, M. ve Yeğın, Y., "İmparator Zeno Dönemi'nde Cilicia ve Isauria'da Kilise İnşa Faaliyetleri", MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı 20, 264-279.
- Paroschi 2018 Paroschi, W., Elçilerin İşleri Kitabı, (Çev. Suha Önder).
- Patrich 1995 Patrich, J., Leader of Palestinian Monasticism. A Comparative Study of Eastern Monasticism, Fourth to Seventh Centuries, Dumbarton Oaks Research Library and Collection, Washington DC.
- Polat 2004 Polat, S., Hıristiyanlıkta Manastır Hayatı, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ramsay 1961
- Roilidis 1997 Roilidis, J., "Eastern Monasticism: From Desert to the Ultimate North. An Architectural Appraisal", Acta Byzantina Fennica, Vol. 9, 153-191.
- Runicman 1986 Runicman, S., Haçlı Seferleri Tarihi, C.I, (Çev. Fikret Işıltan), TTK. Yayınları, Ankara.
- Salman 2007 Salman, İ. (Edt.), Adana Adana İlçeler Kültür Envanteri I, Adana.
- Sander 2008 Sander, O., Siyasi Tarih İlkçağdan 1918'e, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Sayar 1996 Sayar, M. H., "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1995", XIV. A.S.T. I, Ankara, 115-122.
- Sayar 2000 Sayar, M. H., Die Inschriften von Anazarbos, Bonn.
- Sayar 2008 Sayar, M. H., "Zirvedeki Başkent", Kozan Sevdası, Sayı 4, 4-16.
- Sayar ve Siewert 1992 Sayar, M. H. ve Siewert, P., "Doğu Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1991", X. A.S.T., Ankara, 180.
- Schaff 2011 Schaff, P., "Ante-Nicene Christianity From the Death of John the Apostle to Constantine the Great A.D. 100-325", History of The Christian Church, 3. Baskı., ABD: Hendrickson Publisher Marketing, 2011.
- Sevgen 1959 Sevgen, N., Anadolu Kaleleri, Doğu Matbaası Ltd., Ankara.
- Sevim 2002 Sevim, A., Selçuklu Ermeni İlişkileri, TTK. Yayınları, Ankara.
- Sevim ve Merçil 1995 Sevim, A. ve Merçil, E., Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür, TTK. Yayınları, Ankara.
- Sevim ve Yücel 1989 Sevim A. ve Yücel, Y., Türkiye Tarihi Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi, TTK. Yayınları, Ankara.
- Stein 1949 Stein, E., Histoire du Bas Empire II. De la disparition de l'empire d'occident a la mort de Justinien (476-565), Paris-Brüksel-Amsterdam.

- Talbot 1991a Talbot, A. M., "Idiorrhythmic Mnasticism", The Oxford Dictionary Of Byzantium, (Edt. Alexander Kazhdan), Oxford University Press, Vol. 2, 981-982 –
- Talbot 1991b Talbot, A. M., "Lavra" The Oxford Dictionary Of Byzantium, (Edt. Alexander Kazhdan), Oxford University Press, Vol. 2, 1190.
- Talbot 1999 Talbot, A. M., "Bizans Manastır Sistemine Giriş", Cogito Bizans, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 161-178.
- Texier 2002 Texier, C., Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi, C. I. II. III., (Çev. Ali Suad) Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları, Ankara.
- Tiefenbach 2012 Tiefenbach, H., Anadolu'nun Azizleri, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Tiryaki 2007a Tiryaki, A., "Erken Hıristiyanlık Döneminde Manastır Sisteminin Doğuşu", Sanat tarihi Dergisi, Sayı XVI/2, 49-65.
- Tiryaki 2007b Tiryaki, A., Kisleçukuru Manastırı, Antalya'nın Doyran Beldesi'nde Bir Ortaçağ Yapı Topluluğu, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Top 2001 Top, M., "Hakkâri İli Yüksekova, Şemdinli ve Çukurca İlçeleri Yüzey Araştırması 2000 – Nasturi Kiliseleri Plan Tipleri Üzerine", V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, Ankara, 517-533.
- Turan 2002 Turan, O., Selçuklular Devrinde Türkiye Tarihi, Siyasi Tarih Alparslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318), Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Turani 2004 Turani, A., Sanat Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Ulansey 1998 Ulansey, D., Mithras Gizlerinin Kökeni, Antik Dünyada Kozmoloji ve Din, (Çev. H. Ovacık), İstanbul.
- Uzunçarşılı 1984 Uzunçarşılı, İ. H., Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletleri, TTK. Yayınları, Ankara.
- Ünal 2006 Ünal, A. "Hitit İmparatorluğu'nun Yıkılışından Bizans Dönemi'nin Sonuna Kadar Adana ve Çukurova Tarihi", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Arkeoloji Özel Sayısı, Cilt 15, Sayı 3, 67-102.
- Ünal ve Girginer 2007 Ünal, A. ve Girginer, S., Kilikya-Çukurova, İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji, Homer Kitabevi, İstanbul.
- Üzüm 2016 Üzüm, H., "Mitra Her Yerde: Mitra Senkretizmi: Mitra'nın Greko-Romen ve Doğu İlahlarıyla Özdeşleştirilmesi", Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 10, 33-65.
- Verzone 1985 Verzone, P. Un Monumento dell'Arte Tardo-Romana in Isauria Alahan Monastir, Torino.
- Verzone 1955 Verzone, P., Alahan Manastırı Mimarisi Üzerinde Bir İnceleme, Yenilik Basımevi, İstanbul.

Von Oldenburg 1859	Von Oldenburg, W., Reise Nach Syrien Kleinarmenien und in's Heilige, (Almancaya Çev. J.C.M Laurent), Hamburg.
Watterson 1988	Watterson, B., Coptic Egypt, Scottish Academic Press, Edinburgh.
White 1932	White, H. G. E., The Monasteries of The Wadi'n Natrun, The History of Nitria and Of Scetis, Vol. 2, New York.
Wishart 1900	Wishart, A. W., A Short History Of Monks And Monasteries, Albert Brandt Publisher, New Jersey.
Yaycıoğlu 2008	Yaycıoğlu, N., "Kozan Kalesi" Kozan Sevdası, Sayı 5, 13-21.
Yüce 2002	Yüce, Ç. K., Medeniyetler Şehri Kozan, Adana Valiliği Kültür Yayınları, Adana 2002.

Online Kaynaklar

- <https://vstrokax.net/novosti/drazark-glavnyj-monastyr-kilikii/>, Erişim Tarihi: 25.10.2021.
- <https://www.google.com/maps>, Erişim Tarihi: 25.10.2021.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0mrahor_Camii, Erişim Tarihi: 25.10.2021.
- <http://www.aa.com.tr>, Erişim Tarihi: 20.09.2021.
- www.touringturkey.com, Erişim Tarihi: 09.10.2021.
- kulturportali.gov.tr/turkiye/izmir, Erişim Tarihi: 04.10.2021.
- <https://www.ensonhaber.com>, Erişim Tarihi: 04.10.2021.
- <https://yolcu360.com/blog/eshabi-kehf-magarasi-yedi-uyurlar-magarasi/>, Erişim Tarihi: 15.10.2021.
- <http://www.gohatay.org/hatay-da-gorulecek-yerler-detay/barlaam-manastiri>, Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- http://www.anadolukatolikkilisesi.org/antakya/immagini/stilita/simone_clip_image006.jpg, Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/dogu-akdeniz-turizmin-gozdesi-st-simon-manastiri/1135043>, Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/hataydaki-stsimonmanastiri-ziyaretçileri-tarihi-bir-yolculuga-cikariyor-363866.html>, Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- <https://www.gezi-yorum.net/wp-content/uploads/2019/12/aladağ.akören-beldesi>, Erişim Tarihi, 23.10.2021.
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mersin/gezilecek-yer/alahan-manastiri>, Erişim Tarihi: 25.10.2021.
- <http://www.gezenek.com/mekan/saint-pierre-kilisesi>, Erişim Tarihi: 12.10.2021.
- <https://www.evrensel.net/haber/389807/dunyanin-ilk-magara-kilisesi-saint-pierre>, Erişim Tarihi: 12.10.2021.